

110 rokov od podpisu Michala Bosáka na amerických dolárových bankovkách

prof. h. c. Ing. Martin Bosák, PhD.

Ekonomická univerzita v Bratislave so sídlom v Košiciach

Michal Bosák
(10. 12. 1869 – 18. 2. 1937)

Bankár Michal Bosák patrí medzi významných slovenských bankárov v Amerike na začiatku 20. storočia. Jeho meno sa však väčšinou spája iba s jeho podpisom na amerických 5-, 10- a 20-dolárových bankovkách z roku 1907 a jeho národnostné aktivity, či už v Amerike alebo na Slovensku, sa uvádzajú už v menšej miere. Málokedy sa uvádza, že ďalší významný podpis Michala Bosáka sa nachádza na Pittsburskej dohode z 30. mája 1918, ktorá bola základom vzniku Československa v októbri 1918. V tomto roku si pripomíname 80 rokov od úmrtia Michala Bosáka a zároveň aj 110 rokov od jeho podpisu na amerických dolárovkách. Predložený článok je snahou o podrobnejšie predstavenie podpisov Michala Bosáka na dolárových bankovkách v kontexte histórie amerických dolárov.

STRUČNÁ HISTÓRIA AMERICKÝCH DOLÁROV

Pri vzniku Spojených štátov amerických vyhlásením nezávislosti 4. júla 1776 sa ako platidlo používali viaceré zahraničné mince. V apríli 1792 americký Kongres prijal menový zákon, ktorý určil dolár ako menu nového národa, a prvý americký strieborný dolár sa dostal do obehu v roku 1794. Ako zaujímavosť sa uvádza, že slovo dolár je anglická verzia slova toliar. Toliar bolo skrátene pomenovanie pre joachimsthaler, striebornú mincu, ktorá sa razila na začiatku 16. storočia v českom Jáchymove. Následne bolo slovo toliar zaužívané pre mincové platidlá. [1]

Prvé papierové doláre, ktoré vláda USA vydala v roku 1861, boli tzv. *Demand Notes*. Podľa zelenej farby na rubovej strane boli tieto peniaze a po nich ďalšie druhy papierových platidiel USA ľudovo nazývané *Greenbacks*.

Ďalšie papierové platidlá boli pomenované: *United States Notes*, *Silver Certificates*, *Treasury Notes* a tiež *Coin Notes*. Bankovky *National Bank Notes* boli v rokoch 1863 až 1928 najrozšírenejším platidlom na území USA. Boli vydávané viacerými súkromnými bankami, ktorým vláda USA na základe National Banking Act z 25. februára 1863 prepožičala na 20 rokov emisné právo. Všetky bankovky mali rovnaký vzhľad a líšili sa iba názvom banky, číslom poskytnutého emisného práva, podpismi a znakom územia, na ktorom mala banka svoje sídlo. [5] Bankovky *National Bank Notes* v uvedených rokoch boli vydané v celkovej hodnote viac ako 17 biliónov dolárov.

Všetky druhy papierových platidiel USA vydané v rokoch 1861 – 1928 ako oficiálne platidlá Spojených štátov sú doteraz platné, aj keď boli postupne sťahované z obehu. Niekedy sa o nich hovorí ako o starých sériách alebo o veľkých formátoch.

V uvedených rokoch mali tieto bankovky asi 140 rôznych tvarov a viac ako 1 200 variantov. [4] V roku 1929 bol veľký formát papierových plati-

díel USA (189 x 79 mm) nahradený malým formátom, ktorý sa označuje aj ako séria z roku 1928 (156 x 66 mm), pričom platí dodnes. Zavedením platidiel malého formátu sa vniesol do vyobrazení na platidlách určitý systém. Platidlá rovnakých nominálov všetkých druhov majú pre lícne a rubové strany predpísané rovnaké obrazce. Zároveň boli portréty prezidentov presunuté z ľavej strany do stredu bankovky. [1]

PODPIS NA AMERICKÝCH DOLÁROVKÁCH

Michal Bosák bol začiatkom 20. storočia v predstavenstve viacerých bánk. Jednou z bánk, ktorá dostala od americkej vlády povolenie vydávať doláre veľkého formátu, bola aj *First National Bank of Olyphant, Pa.* A tak sa podpis prezidenta tejto banky, slovenského bankára Michala Bosáka, dostal na americké päť-, desať- a dvadsaťdolárové bankovky *National Bank Notes* z 25. júna 1907. [2] V roku 1907, keď *First National Bank of Olyphant* dostala povolenie, bolo vydaných spolu 490 povolení na vydávanie bankoviek.

Vedľa podpisu Michala Bosáka je na bankovkách podpis pokladníka banky *First National Bank of Olyphant, Pa.*, ktorým bol potomok írskych prisťahovalcov P. J. McGinty. V hornej časti bankoviek sa nachádzajú predtlačené podpisy zástupcov štátu. Na bankovkách *National Bank Notes* bolo celkovo 34 kombinácií dvoch podpisov zástupcov štátu.

Na bankovkách s podpisom Michala Bosáka sú podpísaní *Vernon a Treat*. Za obdobie 73 rokov, v rokoch 1863 až 1935, bolo vydaných celkovo 14 348 povolení na vydávanie bankoviek *National Bank Notes*. Zaujímavosťou je, že podpis Slováka sa na nich objavil iba jedinýkrát, a to podpis Michala Bosáka.

Portréty na bankovkách zo série r. 1902:

- 5 USD – Benjamin Harrison, 23. prezident USA v rokoch 1889 – 1893,

Pätdolárová bankovka s podpisom Michala Bosáka [1]

- 10 USD – William McKinley, 25. prezident USA v rokoch 1897 – 1901,
- 20 USD – Hugh McCulloch, americký politik, ktorý zastával funkciu tajomníka U. S. Treasury. [1]

Podpis Michala Bosáka je na bankovkách zo série 1902 a First National Bank of Olyphant dostala povolenie č. 8806 na vydávanie bankoviek s červenou pečaťou, s modrou pečaťou a dátumom na rubovej strane a s modrou pečaťou bez dátumu.

Bankovky zo série 1902 boli tlačené v piatich kombináciách s nominálnymi hodnotami 5, 10 a 20 dolárov. First National Bank of Olyphant vydávala bankovky v kombináciách 5-5-5-5 a 10-10-10-20 s týmito sériovými číslami.

First National Bank of Olyphant dala do obehu spolu 52 292 ks bankoviek v celkovej hodnote 448 500 USD. [4]

Prezentovaná pätdolárová bankovka, ktorá je podpísaná Michalom Bosákom, pochádza zo série z roku 1902, modrá pečať bez dátumu. V spomínanej sérii boli na pätdolárovkách uvedené čísla 3176-7880, písmená A, B, D, E a celkovo ich bolo vydaných 18 820 kusov. [4]

Zaujímavosťou amerických dolárových bankoviek je, že nemajú prekluzívnu lehotu, platia stále bez časového obmedzenia. Americké banky aj v súčasnosti vymenia americké päť-, desať- a dvadsaťdolárové bankovky s podpisom Michala Bosáka, ako aj iné veľké formáty v nominálnej hodnote za súčasné bankovky. Zberateľská nu-

Čísla sérií a počet emitovaných dolárov

First National Bank of Olyphant – 8806			
	nominál	č. série	počet
<i>Červená pečať</i>			
5-5-5-5	5 \$	1-625	2 500
10-10-10-20	10 \$	1-500	1 500
10-10-10-20	20 \$	1-500	500
<i>Modrá pečať s dátumom</i>			
5-5-5-5	5 \$	1-3175	12 700
10-10-10-20	10 \$	1-2400	7 200
10-10-10-20	20 \$	1-2400	2 400
<i>Modrá pečať bez dátumu</i>			
5-5-5-5	5 \$	3176-7880	18 820
10-10-10-20	10 \$	2401-5068	8 004
10-10-10-20	20 \$	2401-5068	2 668
Celkový počet bankoviek			52 292

mizmatická hodnota väčšiny týchto platidiel však aj niekoľkonásobne prevyšuje nominál. Dnes sa vie o dvoch pätdolárových bankovkách s podpisom Michala Bosáka a numizmatici si ich cenia na zhruba 10 000 USD.

Jedna desaťdolárovka s podpisom Michala Bosáka sa nachádza v archíve Národnej banky Slovenska v Bratislave. Archívu ju v roku 1999 darovali Barry Bosak a Dorothy Bosley, vnuci Michala Bosáka z USA.

Charakteristika série z roku 1902

Séria z r. 1902 – charakteristika		
	v termíne	písmená
<i>Červená pečať</i>		
5-5-5-5	15. 4. 1902 – 15. 12. 1908	A, B, D, E, H, K, M, N, T
10-10-10-20	17. 3. 1902 – 15. 12. 1908	A, B, D, E, H, K, N, R, T, U, V, X, Y
<i>Modrá pečať s dátumom</i>		
5-5-5-5	15. 6. 1908 – 5. 5. 1911	A, B, D, E, H, K, M, N, R, T, U, V, X, Y, Z
10-10-10-20	22. 6. 1908 – 12. 4. 1911	A, B, D, E, H, K, M, N, R, T, U, V, X, Y, Z
<i>Modrá pečať bez dátumu</i>		
5-5-5-5	1916 – 1929	A, B, D, E, H, K, M, N, R, T, U, V, X, Y, Z
10-10-10-20	1916 – 1929	A, B, D, E, H, K, M, N, R, T, U, V, X, Y, Z

Literatúra:

1. BOSÁK, M. – BOSÁK, R.: *História Bosákovej banky*, Spoločnosť Michala Bosáka, Prešov, 2007, 140 s. ISBN 978-80-8073-810-5.
2. BOSÁK, M. – BOSÁK, R.: *Michael Bosak – an American-Slovak businessman and banker*, Adoram, Germany, 2013, 219 p., ISBN 978-3-00-044093-9.
3. BOWERS Q. D.: *The History of United States Coinage: As Illustrated by the Garrett Collection*, Publisher: Bowers & Ruddy Galleries, 1979, 572 pp., ISBN 978-09-14490-41-8.
4. FRIEDBERG, R.: *Paper Money of the United States*, Ninth Edition, Krause Publications, Wisconsin, 1997.
5. HICKMAN, J. – OAKES, D.: *Standard Catalog of National Bank Notes*, Krause Publications, Wisconsin, 1998.